

NOTAT

Dato: 29. november 2024

Sag: 24/13102-2

Sagsbehandler: /AKS

Grøn forbrugeradfærd

**KONKURRENCE- OG
FORBRUGERSTYRELSEN**

Vi har nok alle sammen hørt, at vi bør leve grønnere, sortere vores affald og tænke over, hvordan vi rejser. Og det er sikkert alt sammen også en god idé. Men jeg synes, det kan være ret svært at finde ud af, hvor jeg som forbruger rent faktisk skal sætte ind, hvis jeg virkelig vil gøre en indsats for klimaet og give den grønne omstilling en skalle derhjemme.

ERHVERVSMINISTERIET

I denne episode af vores podcast Velfungerende Markeder skal vi snakke om, hvordan vi kan få en grønnere hverdag, og hvordan vi som forbrugere faktisk ser på vores egen indsats for klimaet. Til at hjælpe os med at finde vej i den grønne forbrugeradfærdsjungle. Har jeg inviteret dig ind i studiet, Catrine Normann, adfærdsrådgiver i Forbrugerpolitisk Center her i Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen, velkommen.

- Tak skal du have.

I Forbrugerpolitisk Center har I arbejdet en del med at forstå og undersøge grøn forbrugeradfærd, og I har for nylig også lavet en analyse af forbrugernes opfattelse af grøn adfærd, som du blandt andet arbejdede med på.

- Det er rigtigt.

Hvad er så din vigtigste pointe fra analysen til os forbrugere?

- Analysen handler i det store hele om, at prøve at sætte noget fokus på at forstå den grønne omstilling, ikke bare nøgtern og generelt, men faktisk gennem sådan en forbrugerlinse. Fordi én ting er, at der er mange ting, man som forbruger får at vide, man kan gøre, hvis man gerne vil leve mere klimavenligt. Men i det her arbejde, der forsøgte vi at prøve at forstå, hvad er det for en verden, forbrugeren rent faktisk ser, og hvad er deres opfattelse af verden.

Hvorfor er det særlig interessant her i Danmark?

- Det er interessant fordi i Danmark har vi faktisk en af de højeste CO₂-udledninger fra vores private forbrug. Jeg tror vi ligger på fjerdepladsen, så det er ret vigtigt, at vi sikrer os, at danskernes opfattelse af, hvad der er grøn adfærd, faktisk også passer med virkeligheden, hvis vi gerne vil leve mere klimavenligt.

Og det er vel ikke noget, man bare lige sådan kan fikse?

- Både ja og nej. Man kan sige, at forbrugere har gode muligheder for selv at gøre en indsats.

Hvad kan vi gøre?

- En hel del faktisk. Som forbrugere så har vi jo en masse vaner, for eksempel med vores kost eller vores transport. Og vi kan sagtens spare en hel masse CO2 ved at ændre på de her vaner ved at skifte dem ud til mere grønne alternativer. Det kræver dog, at den opfattelse vi render rundt med som forbrugere, også matcher med virkeligheden.

Og det gør den så åbenbart ikke nu, kan jeg ligesom fornemme. Hvad mener du med, at vi forbrugere ikke har helt styr på, hvilke nogle tiltag, som bedst kan betale sig?

- Vores undersøgelse viser, at vi forbrugere ofte tager fejl, når vi skal vurdere, hvor meget forskellige grønne tiltag egentlig udleder. Så vi overvurderer effekten af de lidt nemmere ting, mens vi har det med at undervurdere, hvor meget de tiltag, der kræver lidt mere af os, faktisk betyder for klimaet.

Men det har da nogle utilsigtede konsekvenser, ikke?

- Jo, for hvis vores opfattelse ikke stemmer overens med virkeligheden, så er konsekvensen jo sådan set det, at vi forbrugere bruger en masse energi og velvillighed på mindre effektive tiltag, hvor vi kunne lægge samme energi og fokus et andet sted.

Men ved I, om vi forbrugere er lidt dovne eller vitterligt bare ikke ved, hvad det her handler om?

- Vi kan ikke se, om det er det ene eller det andet. Og der er også den mulighed, at man i stedet for at overvurdere måske mere bevidst de tiltag, vi gerne vil lave og vil helst foretage og så undervurderer det, som vi helst ikke vil, som fx så noget som vegetar det kan danskerne ikke så godt lide, og de kan heller ikke så godt lide at høre det, og derfor kan det jo også være med til at sige: "nah, det er nok ikke så effektivt, som man egentlig går og siger, for jeg har ikke lyst til ikke at spise kød". Så om det er hønen eller ægget, det ved vi ikke. Det kan undersøgelsen heller ikke sige noget om.

Men I ved altså ikke, om det er fordi vi er dovne, eller det rent faktisk er fordi vi ikke ved, hvad der virker.

- Nej, det kan vi desværre ikke give svar på.

Det er måske meget godt?

- Ja, det kan man sige.

Men det er jo ikke så godt, at vi måske overvurderer de nemme ting, men undervurderer de svære. Ved I noget som helst om, hvorfor det er sådan?

- Det kan der være flere grunde til. Bl.a. viser vores undersøgelse, at vi generelt tror, at vi er grønnere end vi egentlig er, og vi er grønnere end vores nabo, så at sige. Og det kan jo påvirke alt det her med, at vi tror, at vi allerede gør mere, end vi egentlig gør.

Hvad mener du, når du siger, at vi tror, vi er grønnere, end vi egentlig er?

- Der er sådan en kendt tendens inden for adfærdsvidenskaben, at når vi skal vurdere vores egne evner, så har vi det med alle sammen at synes, vi er bedre end gennemsnittet. Det kan vi selvfølgelig ikke alle sammen være, fordi så passer det jo ikke. Det gør sig sådan set også gældende på det grønne område, så der ser vi også, i den her undersøgelse, at det også gælder her, så hvis vi spørger forbrugerne, hvor meget de tror, at de selv kan nedbringe deres CO2 ved forskellige tiltag som fx at blive vegetarer eller skære ned på deres kødforbrug, så tror de, at de kan spare mindre CO2 end deres nabo, så at sige, eller den gennemsnitlige dansker. Så igen ser vi den her effekt med, at jeg kan gøre noget, men egentlig er det alle de andre, der kan gøre mere end mig, så der er sådan et mismatch mellem, om det egentlig er mit ansvar, og hvor meget jeg selv kan gøre, og hvor meget det egentlig er alle andre, der kan gøre noget.

Men det er jo faktisk ret alvorligt, hvis vi ikke er klar over, hvor lidt vi egentlig selv gør.

- Det kan i hvert fald betyde, at vi ikke er helt så motiveret, som vi måske bør være, fordi vi tror, vi gør mere, end vi egentlig gør. Og det kan jo i værste fald faktisk skabe sådan en slags kollektiv passivitet. Altså hvor vi i flok bliver mere passive, end vi bør være. Fordi hvis nu vi gik rundt og troede, at alle andre var mere grønne og meget bedre end os selv, så ville det nok have en tendens til at have den modsatte effekt; at vi så ville prøve at gøre mere selv. Vi er jo meget styret af hvad vi tror alle andre gør.

Men hvad kan jeg så gøre, hvis jeg gerne vil leve lige så grønt, som jeg åbenbart allerede går og tror, at jeg gør?

- Så er dine madvaner faktisk et rigtig godt sted at starte, for næsten en fjerdedel af de udledninger, som vi har igennem vores privatforbrug, kommer faktisk fra fødevarer. Så det du vælger nede i supermarkedet, det betyder faktisk en hel del for dit samlede CO2-forbrug, så at sige.

Så hvad skal jeg så vælge nede i supermarkedet?

- Forskellig mad har forskelligt klimaaftryk, og det kan være en god ide helt banalt at spise mindre kød. Og som vi talte om tidligere, så er der jo noget kød, der udleder mere CO2 end andet.

Jeg havde tænkt, vi skulle have lasagne hjemme i dag, men nu kan jeg godt mærke, at det nok ikke lige er det, jeg skal.

- Nej, altså kød generelt udleder mere CO2 end grøntsager, det gør det. Og også grøntsager der kommer langvejs fra, det er vigtigt at huske på.

Og så er der noget med mørkere kød også, ikke?

- Jo, fordi inden for denne her kategori er der klart også noget kød, som har en større effekt, eller er en større klimasynder, end andre. Nu nævner du lasagne, og det er jo selvfølgelig så fristende at nævne, at det er sådan noget som især oksekød og lammekød, der er de mest klimabelastende fødevarer overhovedet.

Ja, lam er så en af mine favoritter, så vi skal hverken have lasagne eller lam åbenbart. Men hvad betyder det, at kød som oksekød og lam er klimabelastende?

- Det betyder, at produktionen af den form for kød udleder flere drivhusgasser end f.eks. produktionen af kyllinger gør.

Hvad kan du sige, hvad forskellen egentlig er? Hvis jeg så skifter oksekødet ud med kylling.

- Så vil det svare til, hvis du gør det sådan helt konsekvent, så vil det at skifte oksekødet ud med hakket kyllingekød i din lasagne faktisk spare dig næsten 0,3 ton CO2.

Om året?

- Om året.

Er det egentlig meget at ændre udledningen på et bestemt område fra 49 kilo CO2 til 5 kilo CO2 om året for mit årlige forbrug?

- En gennemsnitsdansker forbruger årligt omkring 11 ton CO2. Det viser i hvert fald nye tal fra Energistyrelsen. Og så kan man sige, så er 0,3 ton jo ikke så meget, og derfor er det klart, at så må man jo understrege, at alt kød udleder, men det er jo et sted, man kan gøre noget. Hvorimod, skipper du kødet fuldstændig, jamen så kan du spare helt op til 2,3 ton CO2 om året. Så hvis du valgte at sige: ”nu kører vi i ren plantekost eller vegetaralternativer”, så sparer du en meget stor del af dit samlede CO2-forbrug.

2,3 ton - det er da pænt meget. Gælder det virkelig alle forbrugere?

- Nej, ikke nødvendigvis. Det her er jo en gennemsnitsting, altså en gennemsnitsdanske. De her beregninger de er lavet af Rambøll og baserer sig på CONCITO's tal, som bl.a. viser, hvor meget en gennemsnitsdanske kan spare ved forskellige tiltag. Det vil selvfølgelig være forskelligt for hver af os, fordi der er forskel på os, og der er også forskel på, hvor meget vi hver især udleder, så det er jo sådan en rettesnor, det er en tommelfingerregel. Nogle spiser rigtig meget kød, de vil jo selvfølgelig spare endnu mere CO₂, hvis de skærer ned eller skærer det helt fra, mens andre spiser ikke ligeså meget kød. Så flyver de måske til Thailand eller noget andet og har en effekt, der.

Men et godt råd er altså generelt at spise mindre kød, hvis jeg vil leve grønnere. Er der andre ting, jeg kan gøre, hvis jeg vil gøre min mad mere klimavenlig?

- Ja, du kan faktisk gå hen og handle mere økologisk eller mere lokalt, så sparer man også noget CO₂. Og når vi siger lokalt, så er det jo typisk dansk, noget der ikke har rejst så langt. Og hvis du f.eks. øger dit forbrug af økologiske fødevarer, så cirka en tredjedel af din kost kommer fra økologiske varer, så kan du faktisk i gennemsnit spare 0,4 ton CO₂ årligt.

Men maden er vel ikke det eneste område, hvor jeg som forbruger kan gøre noget for at leve grønnere, vel?

- Nej, langt fra. Der er masser af muligheder for at træffe grønnere valg i hverdagen: transport og opvarmingskilder af vores hjem, den spiller også en stor rolle i vores årlige CO₂-udledning som forbruger. Hvis du for eksempel altid tager toget i stedet for bilen, så kan du spare næsten et ton CO₂ om året, hvis du vel og mærke kører på benzin eller diesel.

Ja, ikke hvis jeg har en elbil.

- Nej, så er det lidt noget andet igen, ja.

Hvad så, hvis jeg er nødt til at tage bilen på arbejde? Betyder det så, at jeg ikke kan være en grøn forbruger?

- Nej, selvfølgelig ikke. Det svære her er jo, at der ikke er nogen af os, der har et CO₂-barometer hængende, der kan fortælle præcis hvor meget CO₂ du udleder lige nu, eller hele tiden. Og vi får jo generelt set ikke rigtig noget feedback på de handlinger, vi gør, så det er ret svært egentlig at vide noget om, hvor godt eller skidt det står til, og hvor god er én handling i modsætning til en anden. Det er jo faktisk næsten humlen af hele det her, for der er jo ikke nogen, der kommer med en ekstra pose ekstra penge, fordi du har sparet CO₂ eller noget særligt ekstra synligt for omverdenen. Hvis du vælger ikke at flyve konsekvent på din ferie eller dropper kødet, så er det jo ikke fordi din græsplæne bliver

grønnere end din nabos, desværre, selv om du er grønnere end din nabo, måske.

Men hvad nu, hvis jeg gerne vil være den bedste grønne forbruger, har du så tre tiltag, som vil gøre allermest for mine udledninger?

- Hvis du skal være en super grøn forbruger, jamen så skal du, ifølge de her tal som vores undersøgelser basere sig på, så skal du udskifte dit oliefyr, hvis du har sådan et, eller gasfyr, med varmepumpe, for der kan du spare 2,1 ton CO₂ om året. Du skal også blive vegetar, som jeg også har nævnt tidligere, for her kan du spare mellem halvandet og op til 2,3 ton CO₂ om året, og så skal du konsekvent tage cyklen eller toget alle steder hen frem for at tage bilen, hvis du selvfølgelig har en diesel eller en benzinbil, for det kan sænke dit personlige CO₂-forbrug med 1,3 ton CO₂ om året. Så har du faktisk mere eller mindre egentlig halveret din CO₂-udledning, hvis du vel at mærke er en gennemsnitsdansker.

Så har jeg da virkelig også fået noget at tænke over. Nu har vi talt om CO₂ hele vejen igennem her. Hvad er CO₂ egentlig for en størrelse i den her sammenhæng?

- Det er faktisk rigtig godt, du spørger, fordi CO₂ er jo én drivhusgas, og når vi taler om det her, sådan løst på den her måde, og vi snakker om tallet sådan her, så er det jo selvfølgelig alle drivhusgasser, så det vil sige alle de typer af drivhusgasser, der påvirker vores drivhuseffekt og den globale opvarmning og klimaeffekten. Bl.a. metan kan nævnes som en anden drivhusgas, men metan er jo teknisk set ikke CO₂, det er to forskellige ting. Så for at forsimple det, så siger vi CO₂ om det hele, selvom det egentlig teknisk er omregnet til det man kalder CO₂-ækvivalenter eller CO₂-lignende påvirkning.

Okay, jeg har droppet lasagnen, det lover jeg, i hvert fald i aften, og så skal jeg lige tænke mig lidt om. Tusind tak for din tid, Catrine.

- Det var så lidt.

Du kan læse Catrines artikel *Grøn forbrugeradfærd: Forbrugernes syn på potentialer og barrierer*, på Konkurrence- og Forbrugerstyrelsens hjemmeside, kfst.dk. Og du kan også høre mange flere podcasts, som du kan finde samme sted, eller der hvor du normalt lytter til din podcast. Tak fordi du lyttede med.